

Az adóztatásról

VISSZHANG - LXIII. évfolyam, 35. szám, 2019. augusztus 30.

Deák Dániel Ecsenyi Áronnak írt válaszcikkében több olyan szövegrész is található, melyek véleményem szerint nem tükrözik a teljes valóságot (ÉS, 2019/27., 2019/31.).

Leginkább a szerző a felmérésekkel kapcsolatban és a közösségekről, továbbá az adóztatás erkölcsi igazolásáról írt gondolatai tartoznak ebbe a körbe.

A felmérésekről a szerző azt írta, hogy a magyarok nagy többsége nem a biztosítási rendszerben való elhelyezkedést, mint inkább az „ingyenes” állami szolgáltatásokat igényli és támogatja, erre pedig példaként a vizitdíjat és a 2008-as népszavazást hozta fel. Lehetséges, hogy a Fidesz által indított népszavazáson hatalmas többséggel győztek a vizitdíj és több-biztosítás rendszer ellen tiltakozók, ennek a modellnek a kései bevezetése azonban sok emberben kétségeket keltett, hiszen nem ismerték és nem is tapasztalták ennek a hatásait. A korabeli felmérések tanúsága szerint az emberek jelentős hányada bizonytalan volt az új modellt illetően, ami árnyalja a közvélemény hozzáállásáról alkotott képet. A vizitdíj és a több-biztosítás rendszer pedig bizonyítottan jobb hatással lenne az egészségügyben: a skandináv és angolszász államokban a magántőke szerepe sokkal hangsúlyosabb, mint hazánkban, és tőlünk egyre több orvos, ápoló egészségügyi dolgozó megy az említett országokba a jóval magasabb fizetések és magasabb színvonalú munkakörülmények miatt. A magántőke azért előny, mert pénzügyi autonómiát biztosít az intézményeknek, enyhítve a központi költségvetésben megállapított forrásoktól való függést. Emellett erősebb gátat szab annak a pénzügyi káosznak, mely a magyar kórházakat dönti egyre inkább romlásba és teszi tarthatatlanná az egészségügyi ellátást.

A Vienna Life Biztosító tavalyi felmérése alapján a megkérdezettek kevesebb mint fele hívja szükség esetén a szakrendelőt, háziorvost, és többen keresnek internetes segítséget. Emellett minden ötödik emberrel előfordult, hogy fájdalom és panaszok esetén nem fordult az állami egészségüghöz, inkább a magánorvost kereste fel. Az emberek nagy része tehát már ma is a magánt választja a rossz színvonalú és határfokú állami egészségügy helyett, s valószínűleg a többi szektorban sem lehet ez másképp, ugyanis általánosságban a biztosítások hozta bevételek elérték az 1000 milliárdos küszöböt, azaz több mint 10 százalékos növekedést könyvelhetett el magának a biztosítási szektor.

Ecsenyi Áron Hongkong és Svájc példáját hozta fel, mint amelyek alacsony adók mellett a világgazdasági ranglisták vezető helyein állnak. Deák szerint viszont épp az adóverseny miatt más államok rovására fejlődnek, ezért nem jelentenek követendő példát. Ez azonban tévedés: sokat tanulhatnánk a sikerükből. A szabad, magántőkéen alapuló piacgazdaságnak mindkét államban nagy szerepe van, felemelkedésüket többek között – földrajzi előnyeiken kívül – annak köszönhették, hogy nyitottak más országok felé, azaz a kedvező adózási körülmények miatt is folyamatosan érkezett az országba a nemzetközi tőke, megadva az alapot a gazdaság dinamikus fejlődésének. Hongkong és Svájc szabadságot kínált, és nem alkotott olyan törvényeket, melyek korlátozták volna a szabad piac működését. Ennek hála a nemzetközi és hazai tőke folyamatosan gyarapodott, a befektetések megszorodtak, és e két tényező összefonódása megalapozta a mai napig tartó virágzást.

Deák végül morális érveket hoz az adófizetési kötelezettség mellett, azonban az adóztatás hatósági kényszerítése valójában nem igazolható morálisan: nincs szó olyan áldozatvállalásról, amelybe megérné kockázatot vállalva befektetni. Az adófizetési kötelezettség nem egy valamiért meghozott áldozat, hiszen nem önkéntes, hanem kierőszakolt, ilyenformán pedig egyenértékű a rablással, azaz morálisan mélységesen elítélendő. Mivel a központi-újraelosztó rendszer által a fejünk fölött hoznak döntéseket a

vagyonok elosztásáról, nem beszélhetünk szolgáltatás és hozzájárulás közti egyensúlyról, ugyanis az egyének szubjektív ítéletei nem érvényesülnek ebben a „közösségi” (valójában kikényszerített állami) modellben. Hogyha egyensúlyról és kockázatvállalásról beszélünk, akkor az a rendszer támogatandó, mely az egyéni felelősséget tartja elsőrendűnek, és amely tiszteli az egyének szubjektív értékítéletét. Ez az alternatíva nem más, mint a biztosítási rendszer, melybe annak függvényében fektet az ember, amilyen minőségű ellátást és szolgáltatást igényel. Szolgáltatás és hozzájárulás között az egyensúly csak így valósulhat meg, hiszen az állam központi újraelosztó rendszere nem veszi figyelembe sem az egyének, sem a közösségek sajátos igényeit.

Deák írásában szó esett a kapitalista gazdaság ellentmondásosságáról is. Az ún. kapitalizmus a szabad piacon lezajló önkéntes cserék végtelen hálózatából áll, mely a barter formából fokozatosan a piacon közvetítőként megjelenő pénzalapú cserévé fejlődött. Ez a hálózat pedig egy természetes körforgást hoz létre, melyben a termelőből fogyasztó lesz, a fogyasztó pedig csere által tőkével gazdagítja a termelőket, és ez így zajlik egészen a végtelenségig. A cserék piaci körforgásával mindenki nyer, és a cserék által a szegényebből és a gazdagabból is gazdagabb lesz. A valódi önellentmondás az állam és a piac együttes részvétele a gazdaság működtetésében, ahogy ezt például Ludwig von Mises történelem által sokszor igazolt munkáiból megtanulhatjuk.

Mindazonáltal Deák helyesen látja, hogy a közösségszerveződésnek fontos eleme a szolidaritás és a szubszidiaritás, melyek egy szuverén polgárokból álló szabad társadalom talpkövei. Azonban egy közösséget nemcsak erőszakos állami befolyás és külső koordináció képes megszervezni. A történelemben találhatunk példát önszerveződő társadalmakra, ilyen akár a már emlegetett Svájc, amely függetlenségét a Habsburgoktól a társadalmi összefogás jegyében vívta ki a XIII. század végére. De jó példa az Egyesült Államok is, ahol a telepések által benépesített 13 gyarmat fogott össze, és egy emberként állt ellen az angol monarchiának; vagy ilyenek különböző parasztmozgalmak. A társadalom legkisebb közösségei, a családok pedig általában önmaguktól szerveződnek, például szerződés által megpecsételt házasság és önkéntes gyermekvállalás által. Tehát a közösségek létrehozásához nem szükséges semmiféle (Thomas Hobbes által megálmodott) harmadik „békéltető fél”. Amire szükség van, hogy az emberek egyénileg dönthessenek, és szabadon választhassák meg közösségeiket, és ne lehessen őket belekényszeríteni a fentről kigondolt „szolidaritásba”. Valójában igazi szolidaritás is kizárólag önkéntesen jön létre, magánadakozás és közösségi reciprocitások útján, melyekre számtalan példát láthatunk a történelemben, és ma is természetes lenne, ha az állami újraelosztás nem „vállalná át” az emberektől ezt a feladatot, elvéve az önkéntességhez szükséges forrásait és kedvüket.

A központi újraelosztás rendszerét a piaccal kapcsolatos előítéletek tartják életben. Az igazság az, hogy a piaci árucseré korlátok nélkül a szolgáltatásokat illetően is biztosítani tudja a legmagasabb minőséget az egyének akarata szerint. Az állami költségvetés viszont erősen függ a hatalom anyagi érdekeltségeitől, a bürokrácia pedig a szakmában érdekeltek figyelmen kívül hagyásával dönt az eszközökről, a munkatervekről és a szolgáltatásokról. Bár Deák könnyedén kijelenti, hogy az ún. disztributív igazságosság „magasabb rendű” a piaci árucserénél, a mi olvasatunkban az igazságosság csakis az igazságtalanság ellentétéként értelmezhető: a kényszer és erőszak hiányaként. Ehhez az állami újraelosztás megvágása és az adók csökkentése vezethet el.

Semmi sincs tehát ingyen, és egy civilizációban a gyarapodó tőkének fontos szerepe van, ezt pedig nem az adóztatás és a „méltányosságra” épülő támogatások fogják biztosítani. Ahhoz, hogy dinamikusan fejlődő civilizációt építsünk, olyan intézkedések kellenek, mint amilyeneket Ecsényi Áron is javasolt: több szabadság, adók helyett biztosítások, hogy az emberek a korrupt politikai elit közbeiktatása nélkül dönthessenek az életükről.